

Waerachtighe
 Ende corte beschrijvinghe
 DER
 Nederlandsche
 PROVINCIEN.

Onszotte
 bande na-
 me Neder-
 landt.

NEDERLANDT
 heeft synen naeme/om
 dat het leegh is van
 gheleghentheydt / ten
 aensiene van Hoogh-
 Duytschlandt want
 om syne leeghte wille
 soo begrijet in hem
 verscheyden groote
 Rivieren / als den
 Rhijn, de Mase, de

Schelde, de VVael, ende verscheyden andere de
 welke van Lodowijck Guicciardin in syn Pe-
 derlantsche beschrijvinge tot XXII. in getale
 ghestelt ende beschreven werden. Ende meest
 al vande hooghe bergen/daer langs door val-
 len inde groote Zee Oceane. Het is ghelegen
 ende het street hem langs de Noort-Zee/naer
 het Graeffschap van Embden, ende de Riviere
 Ems, aen het lande van Benthem ende VVest-
 phalen de Landen van Cleve ende Gulick, Lu-
 beeck, het Bisdom van Colen ende Triere. het
 Landt van Lothringen ende Vranckrijck.

Daer ghe-
 leggen.

Hoe t'selbe
 verbeelt
 wert in 17
 Landen / en
 welck die
 sijn.

Daerom-
 me t'selbe de
 17 Landen
 gheuoemt
 werden hoe
 wel datter
 meerder ge-
 taal is.

Dit Nederlandt werde ghemeenlick ghe-
 noemt ende verdeelt in seventhien Provincien
 oft Landen/te weten / in vier Hertochdom-
 men/ als Brabant, Limborch, Lutzenborch
 ende Gelre, acht Graeffschappen: Hollandt,
 Zeelandt, Vlaenderen, Artoys, Henegouwe,
 Namen, Zurphen, ende het Marckgraeffschap
 des H. Rijcx: ende vijff Heerlichheden / te we-
 ten Mechelen, Vtrecht, Vrielandt, Over-Yssel
 ende Groeningen. Ende werden daeromme
 seventhien Landen genoemt/om datmen van-
 de selve de Pzincen seventhien tijtelen toeghe-
 schreven heeft/sonder andere merckeliche re-
 denen. Want de XVII. Landen also niet be-

schreven ofte gheroepen worden opghemeyne
 vergaderingen/noch en contribuieren/noch en
 stemmen also niet totte gemeyne lasten. Maer
 het Marck-graef-schap des H. Rijcks ofte van
 Antwerpen, wort onder de Provincien niet ge-
 rekent / het Hertochdom van Limborch met
 Valckenborch ende Dalem, resorteren onder
 Brabant. Doortz Doornick en Tournesis, met
 Rijssel, Doway, ende Orcies, worden ghemee-
 lijck onder de seventhiene niet genoemt/noch
 tans contribuieren zy beyde/elck als een Pro-
 vintie. Desghelijck Valenciyn ende de Drenten.
 Omtrent den jaere 1550 ten tijde van Keyser
 Carolus de vijffde / heeft dit Nederlandt/den
 Keyser een Bede gheconsenteert van dyp hon-
 dert dupsent gulden ter maendt / diemen No-
 ventale, ofte neghensoymighe noemde. In de-
 se schattinghe vintmen dat Limborch, Lutzen-
 borch, mede Gelderlandt ende Groeningen niet
 en betaelden/zijnde frontuer landen ende seer
 verarmt oft ten achteren / soodatter maer en
 contribuierden/Brabant, Vlaenderen, Artoys,
 Henegouwe, Valenciyn, Rijssel, Douway, Or-
 chies, Hollandt, Zeelandt, Namen, Doornick,
 Tournesis, Mechelen ende Vtrecht, te samen
 derthiene/nochtans achtmen dat de andere in
 de generaele beschrijvingen ende stemming en
 niet upt ghesloten worden.

Men rekent dit Nederlandt groot te wesen
 in syn onneming ofte int ronde/ 340 Vlaem-
 sche mijle/ ende dupsent Italiaensche ofte En-
 gelsche mijlen. Desghelijck dat het selfde meer
 dan twee hondert bemuyrde Steden heeft/ en
 wel hondert vijftich plaetsen die Stads recht
 ende Privilegie hebben / ende heeft over de
 ses dupsent Dozpen. Doch de selve sijn ge-
 duerende dese langduerighe Inlantsche Oor-
 logge

Groottes
 der se iber

Setal der
 Steden en
 Dozpen is
 het gancens

Mauritz van Nassaus

beschrijft
ghe hoe veel
steden ende
dozpen pder
Provincie
heeft;

loghe by wat ghemindert ende verdozpen.
Om den wijs-gierighen Leser lustich te maec-
ken/sal ick in een cleyn registerken booz oogen
stellen/ hoe veel Steden ende Dozpen peder
vande Provincien in hem begrypt.

Te weten,

De Vier Hertochdommen:

	Steden,	dorpen,
BRABAND	26	700.
LVTZENBVRCH	23	1169.
LIMBVRCH	5	123.
GELDER-LANDT	24	300.

De Acht Graef-schappen:

HOLLAND	33	400.
ZEELAND	10	101.
VLAENDEREN	35	1178.
ARTOYS	12	754.
HENEGOV	24	950.
NAMEN	4	184.
ZVTPHEN
HET MARCGRAEFSCHAP

De Vijf Heerlijckheden:

VTRICHT	5	70.
VRIESLANDT	11	345.
OVER-YSEL	11	101.
GROENINGEN	1	145.
MECHELEN	1	9.

Maer ons
der dese 17
Landen by
de Roomen
nen begre-
pen werdt
ende waer-
omme Bel-
gium ghe-
noemt.

Maer on-
der dese
naem / ende
hoe vande
Roomen
ghehouden
en gheacht

Ghebaente
der Landen/
vzuchtbaer-
heyt der sel-
ver.

In ouden tijden booz Christus gheboorte
wert dit landt vande Roomen en Iulius Ca-
sar begrepen onder Gallia Belgica ofte Belgium,
eenen naem hen van haer ghebueren gheghe-
ven/om haer trotzicheyt ende stoutheyt wille/
als hun altyt seer belgende als men hun vyzic-
heyt ofte ghewoonten erghens wilde te cozt
doen. Een volck/na Iulius Casars schryben/die
de sterckste ende vroomste van gheheel Gallia
waren. Sy waren doen verschedelicken ge-
noemt/Germani, Baravi, Frisij, Advatici, Men-
apij, Atrebatas, Nervij, Morini, &c. Van de wel-
ke Germani, Hooghduyschen zyn: Baravi, Hol-
landers/ende eensdeels de Gelresche: Frisij,
Dziesen: Advatici, Antwerpers: Menapij,
eensdeels de Gelresche ende Cleefsche: Atre-
batas, die van Atrecht ende daerontrent: Ner-
vij, die van Doznick, Morini, Blamingen/ &c.

Belanghende de ghedaente ende ghelegent-
heden der landen en Provincien/die zyn dooz-
gaens meestendeel plat / uytghesondert int
landt van Lutzenborch, Limborch, Namen,
ende Henegouvvve, daer het berghachtich is.
Ende een deel van Brabant, Vlaenderen, Gel-
derlandt ende Over-Yssel ist santachtich / ende
is gemeenlicken seer vzuchtbaer / selve de lan-
den nae het Zupden ghelegghen geben eenigen
wijn. Heeft op de hooghe landen lustige Bos-
schagien/van alderhande gheboomten / als
schoone Linden ende Abele. De Landen zyn
vol van alderhande Vee/de Bosschen vol vo-
ghelen in groote menichten/ de Zee ende Ri-
vieren seer visch-rijc/theeft seer schoone ster-
cke ende groote Paerden / insonderheyt in
Vlaenderen/Zeelant/Hollant / en Dzeslant.
De locht is generalicken behalven langs den
Zee-kant goet ende gesont/hoe wel vochtigh
ende gross generatijf. Het is een landt seer be-

quaem ghelegghen booz alle de pzincipale lan-
den van Europa / om daer mede te handelen
dooz syn groote Rivieren / als den Rhijn: die
af comt uyt het Zwitserse geberchte/oste so
Guicciardin seyt so heeft den selven met twee
fonteynen zyn begin ende oozsprong uyt den
Berg Adula byden ouden / ende Voghel ofte
St. Gottard-bergh by de nieuwe schyber-
ghenoemt / loopende dwerz dooz Duysch-
landt / ende eenighe deelen van Neder-
landt / verdeelt wesende in drie aderen ofte
revieren/den Rhijn, Wael ende Yssel in Marc
Germanicum: wesende naer de Danou de
grootste van Europa. De Mase comt uyt het
Bourgondische gheberchte van Langres aff
ende ontspringt uyt den Berg Firsst ofte Vo-
ghel berch/niet verre vanden oozsprongh der
twee vermaerder bloeden de Seyne ende
de Marne. De Schelde comt uyt Picardien
ende Vermandois by Bearevoir, niet verre
van Castelet/ uyt eenen Berg daer de Somme
ende de Sambre oock beginsel uyt nemen
Ende voortz is de Zee haer soo gheriefelijck
ghelegghen / dat men van daer kan zeplen bin-
nen twee daghen ende twee nachten tot in
Noorwegen, ende binnen vijff oft ses daghen
tot in Denemarcken, ende va daer na Zweden,
etc. Westwaert kan men in wepnige uren in
Enghelant varen / ende voortz om de kusten
van Vranckrijck, in Spaingien / ende om beyde
de Indien te besepelen bequaem?

Ende daerom soo zyn dese Nederlanden/ in-
sonderheyt Hollant ende Zeelant/ seer schip-
rijck/waer inne ooc haer macht meest bestaet/
haer neringhe ende welvaren/zynde ongeloo-
velijck/dat by wijlen daer uyt ghesepit zyn se-
ven oft acht hondert groote schepen / tseffens
op Coopvaerdije Oost-waert/ behalven die
West-waert op Engellant, Vranckrijck, Spain-
gien, Italien, de Eplanden/oste de Custen van
Afrijcken ende beyde de Indien, ende na ver-
schepden andere vzeemde ende onbekende
Landen ende plaetsen / met groot ghetal van
Schip-volck. Benneffens dese Coopvaer-
dije/zynder noch veel honderten schepen die sy
Buys-schepen, Doghbooten ende Crabbens
noemen/die op de Disscherije vanden Harinck,
Cabbeljauw ende Salm-vangh varen. Op den
Haringh vangh alleene ghebzupckmen wel
7 oft 8 hondert Bupffen af Booten doende elc
jaerlic by reysen / soo dat onspzkeleyck is
den rijckdom die de zee hen gheeft/met het ge-
tal van Zee-volck/dat hen daer mede ghene-
rende is/ behalven dat hen gheheele Steden
ende Dozpen met wijs ende kintd gheneyzen
met netten te bzeven/schepen te timmeren / en-
de scheeps ghereetschap te maecten.

Het volck van Nederlandt is doozgaens
groot/sterck/frap/wit ende wel gemaect/aer-
dende elcke Provincie wat nae hun gebueren/
alst Oostwaert nae den Oosterlinck / Zupdt/
waertz nae de Hoogh-Duysche/ende West-
waert nae den Fransoys. Sy cleeden hun re-
delick wel/lichtbeerdiger dan de Hooghduys-
schen doen/volghen de ghebueren nieuwgieric-
heyt. Zyn tot den dyanck ghenoech genegen/
maer niet soo seer als Hooghduyschen / noch
niet so vele als sy over tsestich oft tachtentich
jaren pleghen. Sy zyn doozgaens coel ende
ghestadich in al hunnen handel/int geluck oft
ongheluck niet seer veranderende / zyn noch
tans vernuft ghenoech / seer industrieus ende
bequaem om alle consten te binden/ begripen
ende

Oozsprong-
eniger Riv-
ieren die
dooz hrt sel-
ve loopen.

Hollant en
Zeeland
boven alle
andere Pro-
vincien
scheeprijck.

Ghebaente/
aert/ en be-
schynghe
vande in-
woonders
der Neders-
landen.

ende leeren/daerom alle Natien te bobē gaende/zijn altyt seer doende ende werckende ende niet ledich: genegen tot Heeringe ende Coopmanschappen/die sy dzyben alle de werelt over:meer dan andere / elcken gebiedstich/ niet so hoobaerdich oft ambitieus als veel andere natien/maer zyn van natueren sparich en seer ghenegen tot ghewin/daeromme sy blytich ende geerne ander Landen besoecken/ waer om datmen bycans in allen landen sal vinden gediensstige Nederlanderz. Inghelijck zyn oock de vrouwen soo gediensstich ende tot alle wercken haer beghevende: als elders de knechten/ selve veel coopmanschappen dzyvende/en ommegeande alomme mede onder de mans in alle eerbaerhept/want sy hebben een afgrpsen van hoererije ende over-spel/ hoe wel hun mannen volck ter zee ende te Lande trafiquerende veel van huyz zyn/tot verwondering van veel natien.

Sy leeren ende spzeken lichtelick alderhande talen/haer oude spzaecke is Duysch/ende spzeecken mede Wals (een ghebroken tale van't Latijn) op de Fransche frontueren. Het Duysch is een harde/maer een rijke ende volcomen tale / van outheydt ende volcomenhept alle andere te boben gaende. De rijkdom ende ouderdom vande tale / is daer aen te merken datter meer dan 2170 woordē van een syllabe zyn / als Simon Stevin van Brugge bewijst in sijn Boeck/t welc hy noemt de Beginfelen der weegh-const. Alwaerse van hem voorgestelt wordē ende bygevoecht zyn/ in sijn wytspraeck vande waerdicheydt der Duyscher tale/ weerdich van alle beminders des selven Taels ghelesen. Een tale genoegh de selvige diemen aldaer over 1600 jaer in Julius Cæsars tijden spzack/dan dat elke Provintie t'gheluyt ofte accoozt heeft aengenomē van sijn gebueren: een tale die in haren gront/wijder ende verder ghesproken wort/ als lichtelic geen andere/ streckende van Calis in Francrijck tot in Noorwegen/Sweden/Lijf-landt/ ende noch voozder. Het is een landt daer de byzemde man wilcomer is/dan ineenige ander landen. Het is een volc Goddzuchtich/zijnde oude Chzistenen. Ende soo eenige seggen ontrent den jaere 700 dooz den dienst van S. Willebrordus tot het kersten gheloobe ghebracht. Een volck tot vzyhept ghenegen/ ende meesten tijt geweest also alle Historianen ende hedendaegsche Oorlogen bewesen hebben/ ende de welke zedert den onderganck van t' Roomsche Rijk/ haer selven alderbest hebben bezijt/van alle dienstbaerhept / en overlopinghe harer landen. Iae hebben selfs andere Natien overballen ende vermceestert/als met de Zahsche ende Vrijaenzeelche haere geburen/het Coninckrijck van Vrancrijck, etc. In Provintien verdeypt zijnde / hebben veel Overheeren op sekere voozwarden aenghenomen / maer altyt toe ghesien dat sy haer niet te groot ende te machtich werden / daeromme die meest beminde als sy jonck waren. De inwonderen van dese Provintien ende haere Overheeren also byzdelick levende / ende in noode met malcanderen aen-spannende / hebben menichmael groote daden uytgherecht. Soo teghen de Romeynen, als andere: oock teghens de Turcken ende Saracenen, alst blyckt by Godsfroy de Boulion, ende andere Cominghen van Jerusalem/ ende desghelijckx aen Bau-

dewijn Grave van Vlaenderen, die't Keyserdom van Constantinopolen gewonnen heeft: ende meer ander dierghelicke aen slaghen/ als men in haere Chronycken ende Hystozien lesen mach. Soo dat sy altyt groot gheacht / ende ontsten zyn gheweest. Een volck daer van den wijdt-vermaerden Hystozschryver Cornelius Tacitus aldus gheschreven heeft / segghende: De Galli streden voor vrijhey, de Germani voor Buyt,maer de Batavi voor glorie ende eere. Diez de Roomsche Keyserz haer tot hun lijff bewaerders hebbē verkozen/als die bebindende het ghetrouste/hooomste ende cloeckste volck/vande werelt. Iae eenighe van haer (vooznamelijck de Batavi ende Frisij) zyn verclaert gheweest ghesellen ende vrienden van t'Roomsche volc, &c.

Al hoe wel dese Nederlantsche Provintien hier vooztijden bestaende waeren van versehepden Souveraine / Provintien ende Princen / soo zyn sy nochtans van vier Hertoghen van Borgoingnen, ende daer nae vande Erf-Hertogen van Oostenrijck, onder eenen Heere Keyser Karel de Vijfde ende sijnen sone Coninck Philips, Coninck van Spaignien ghebracht. Hoe / wanneer / ende op wat wijse de selve aen dese Heeren ghecomen zyn / en sal niet ondiensstich wesen tselve in het corte alhier te verhaelen: op dat in een wighe ghedachtenisse blyve / hoe dat de landen onder de regeringhe der Spaignaerden ghecomen zyn/ ende dat sy over de selve niet als eyghen / dat is/ haer wetten onderwozpen zijnde / hebben moghen heerschen / maer dat de selve Princen ende Graven haer als een vyz volck volghende haere eyghen wetten ende Privilegien hebben moeten regeren.

Lodewijck van Male, zijnde van sijn Vaders wegen/ Grave van Vlaenderen, van Nevers, van Retel, Salines, Antwerpen ende Mechelen, en van sijn Moeders wegen / Grave van Borgoingnen ende Artoys, hadden een dochter (ghenaemt Margarita,) ghewonnen by sijn huyzvrouw Margarita, dochter van Ian den derden / Hertoghe van Brabandt, dese troude tot Gendt inden jaere 1369. Philips de Valloys, by ghenaemt de Stoute, zijnde Hertoghe van Borgoingnen, ende jongste soon van Ian Coninck van Vranckrijck. Dese brachten voozt Ian de Valloys by genaemt den Onvertsachden, wesende Grave van Vlaenderen / van Borgoingnen / van Artoys / etc. Dese Ian de Valloys troude inden jaere 1415 Margarita, de dochter vanden Grave van Henegouwe, Hollandt, Zeelandt ende Vrielandt. Dese wert tot Montereau in Francrijck deerlic vermoort/ indē jaere 1419/den XIX Septem-ber/ oudt zijnde XXXXVIII jaren en geregeert hebbende XV jaren: Ende dit geschiede (soo men seyt) dooz last vanden Dolphin. In sijn plaetse comt sijnen eenigen sone Philips de Goede, oudt zijnde XXXIIII jaren / wesende Hertogh van Borgoingnen, Grave van Vlaenderen, van Artoys, Borgoingnen, Palatijn, Marcgrave des Heyligen Rijck, Heer van Salines ende Mechelen. Boben dit verstorven aen hem inden jaere 1429 dooz het affsterve van Graef Dirck van Namen (doch te voren van hem gerocht zijnde) het Graeffschap van Namen, ende dooz tsterben van Philips Hertogh van Brabandt (gheen kinderen achterlatende) inden jaere 1430/ de Hertoghdom-

Nederlantsche Princen hebben veel vrome daden uytgerecht.

Hoe / ende dooz wie de selve aende anderen gecomē zyn / ende onder eenen Heer ghebracht.

De dochter van Lodewijck van Male Margarita troude Philips de Stoute / oft teken Ian den Onvertsachden. Die troude de dochter van de Graef van Hollandt, en teete Philips de Goede.

Beschijfvinghe hoe meest alle de Nederlantsche aen desen Philips de Goede ghecomen zyn.

Doff vande vrouwen van Neder-landt.

Doff vande Duysche Tale.

Nederlantsche volck tot vzyhept ghegheven.

Hebben haer Heeren minner meer het oppergebiet anders ghegeben van bespaelt.

men van Lothringhen, Brabant ende Limborgh, ende doot het affsterben van Iacoba Grabinne van Hollandt/ etc. sijn Dichte/ inden jaere 1436/ de Graeffschappen van Henegouwe, Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt. Het Hertochdom van Lutzenborg, is hem inden jaere 1443 van sijn Moeye overgegeven eerst als Monchooz/ ende daer naer als Heer. Hy was de eerste des huys van Borgoingne die de Ordere vanden gulden Vliese, opgerecht heeft tot Brugghe in Vlaenderen / ten tijde als hy troude Isabella van Portugael, inden jaere 1430. Starff tot Brugghe inden jaere 1467/ oudt zijnde 72 jaeren/ gheregeert hebbende 48 jaeren / ende liet achter tot erfghenaem aller sijnere Landen eenen eenighen Soon ghenoecht Charles de Valloys, ofte Karel den Strijdtbaren. De welke oudt zijnde 34 jaren/cont totte regieringe van sijn Daders Landen. Hier toe coopt hy van Hertogh Arnoud van Egmond het Hertochdom van Gelre, ende het Graeffschap van Zutphen, ende dat boden een jaerlicr pensioen om een somme van 92000 goude Croonen / sterbende confirmeerde hy de vercoopinge in sijn testament / Hertogh Karel erfghenaem makende/ ende ontterffde sijnen Sone Adolff om sijn rebellie teghen hem. Ende desen Hertoghe nam possessie van Gelderlandt inden jaere 1473/ etc. Hy socht van alle de Nederlanden een Coningh-rijck te maken/ belovende tot die eynden Keeser Frederickx des derdens Sone/ sijn eenighe Dochter ten houwelick te geven/ ende soude tselve ghenaeamt hebben/ het Conincrijck van Borgingnen, overmits Borgoingnen te boozen een Coninghrijck geweest hadde/maer om dat elke Provintie Soubereyn was/ ende bysondere Privilegien / ende rechten/ ofte hercomen hadden / desghelijck verscheyden maten ende ghewichten/ en noyt hare Princen/ andere dan ghelimiterde ofte bepaelde macht/ over haer hadden wille consentere/ so is sulcx achter gebleve. Desē Strijthaeren Heldt / is inden jaere 1477 den 5 Januarij/ by toe doen van Coningh Loys de elfste Coning van Franckrijck/ vande Zwitsera ende Lozeinoisen/ na dat hy dize Veldslagghen ghewonnen hadde / verlagghen booz Nancy, door verraderije van eenen Italiaenschen Grave Campebasso, die hem selfs diende/ verraden zijnde. Men vandt hem drie daghen naer sijn doot/ moeder naect / in een plas waters bevrosen leggende/ (gelijk het selve int lange ende byede beschreven is in Philippi Comineci Historie) Oudt zijnde 44 jaere/ achterlatende een eenighe dochter/ genaemt Maria de Valloys, de welke opten 18 Augusti inden jaere 1477 troude Maximiliaen van Oostenrijck/ oudt zijnde 18 jaeren. De welke den Coning van Franckrijck / meest al wederomme nam / dat de Coning sijnē huysvrouwe benomen hadde/ ende rechte de Oudere vande gulden Vliese/ de welke seer verballen was/ wederom op/ inden jaere 1478. sijn teelen metten anderen twee kinderen/ een sone genaemt Philips, ende een dochter ghenaeamt Margareta, Maria van Borgoingnen / is in het vijfde jaer van haer houwelick/ van een paert gheballen/ ende banden val ghestorven. Maximiliaen regeert de Landen eenighe tijt booz sijnen Soon Philips: Maer niet ter goeder trouwen/ want hy socht Brabant, Henegouwen, Hollandt, Zeelandt ende Vrieslandt, vande

Nederlanden te verbeemden/ aen sijn Dader Keeser Frederick : ende dede verscheyden saken tot naedeel deser landen/ te lange om hier te verhalen. Inden jaere 1492 werde sijn Soon Philips, allomme inde Nederlande/ tot Prince ghehult ende in sijn landen bebesticht/ als erf-Heere der selver. Ende troude anno 1496/ te Lier in Brabant/ Vrouwe Johanna van Spaingnen : alsoo dat dese Nederlandische Provintien (te boze door veel houwelicken aen een ghehecht) met dit houwelick aen Spaingnen gecomen sijn by welck houwelick (hoe wel sy schijnen in eenige volcomen proferitept te komen) sijn daer naer in langdurighe en onnoodige oorlogen getrocken / eiten laetsten inde inlandtsche beroerte ende oorlogen gevallen sijn/ tot groote schade ende achterdeel der selver: alsoo dat dese Nederlanden ofte XVII Provintien aen ende onder de Coning van Spaingnen geweest sijn tusschen de seftich ende tseventich jaeren.

Van dit Nederlandt ofte sijnē Provintien wert nu anno 1618. beseten ende geregeert by de Erf-Hertogen Albertus ende Isabella Clara, &c. Dese volgende: Brabant, Limborgh, Lutzenborgh, Vlaenderen, Artoys, Henegouwe, Namen, Rijfel, Douway, Orchies, Doornick ende Tournais, Mechelen ende Valenchijs, oock Camerijck, een quartier van Gelderlandt, ende de Heerlijckheydt van Linghen, upghesept eenighe stucken van Brabant ende Vlaenderen, die de E. Mo. Heeren Staten noch houden/ zijnde altesamen fraepe schoone landen/ die niet dan byede van doene hebbē/ ende sedert dit twaelf jaerich bestant zeer verbeterd ende toeghenomen sijn. De Staten vande Vereenichde Landen besitten de re ste/ te weten/ de dize quartieren van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, Vrieslandt, Vtrecht, Groeninghen ende Ommelanden, Over-Yssel ende Drenthe, met noch eenighe leden van Brabant ende Vlaenderen, zijnde alle contribuerende landen/ dietotten oorloghe haer selvenschatten.

Hy sullen nu wat verhaelen vanden particulieren staet / daer hun dese voorszreven Provintien nu dit jaer 1618 in bevinden ende sedert den Jaere 1610 bevonden hebben ter wijlen sy nu in bestandt staen. Erst van die onder de Erf-Hertoghen sijn ghelegghen/ is Brabant ghenoech gheheel beseten/ uptgenomen de Steden Bergen op Zoom, Breda, Steenberghe, Willems-stadt ende Grave, ende eenighe sterckten de welke onder de Vereenichde Staten behooren. Een landt dat in de Oorloghen dese 40 jaeren veel gheleden heeft / soo van haere vanden / als van hun eyghen Crichsvolck/ die tselve omme de quade betalinghe ghemuytneert hebbende/ grooten oberlast deden / soo dat het wonder is/ dat het noch soo wel vaert ende upthoudt. Daer by de macht van Brabant ghenoech saem aff te meten is. Van het heeft veel goede sicken/ daer den Landt-man sijn toevlucht toe heeft. De stadt Loven, houdt haer noch redelijcken: Brussel heeft haer alderbest met het Hoofft gheueert / ende is dies halven ingoeden staete: s' Hertogen-Bosche, hoewel de selve veel aenstoeten ende belegeringen heeft gheleden/ is ghenoech in state gebleven dan Antwerpen, mede een Hoofststadt van dese Provintie seer wijt vernaeert/ om haeren Coophandel en schoonhept/ heeft alder meest gheleden/

Erste m. steller van de Orden vanden gulden vliese.

Trouw Isabella van Portugael/ teelt aē haer Karel den Strijdtbaren.

Welcke wert Heer vande Nederlanden ghehult/ coopt Gelre daer by.

Socht van de Nederlanden een Coninghrijck te maken/ en wilde het noemen het Coningrijck van Borgoingnen: maer kan sulcx niet te wege brengen.

Hoe ende waer gheslozen.

Maria de Valloys sijn dochter trouw Maximiliaen van Oostenrijck/ teelt aē haer twee kinderen.

Maximiliaen soecht eenige Provintien aen het Roomsche Rijk te brengen.

Philips sijn sone werde gehult/ ende trouw Johanna van Spaingne.

Maer dese landen aen Spaingnen ghecomen sijn/ ende hoe.

Hoe de Provintien in desen tijt verdeelt sijn/ en van wien beset.

Landen onder de Erf-Hertoghen zijnde.

Brabant.

Landen onder de Erf-Hertoghen zijnde.

gheleden / twee mael gheplondert / veel afge-
brandt ende gheschat gheweest / ende heeft
noch tot hare eygen lasten een Casteel moeten
bouwen / dat sy daghelicte ontsien hebben /
waer door dat den grooten Coophandel al-
daer vergaen is. Alleenlijck zijnder eenighe
Hooftscbe Negotianten oft Financiers / de
stadt noch wat ophoudende. Soo dat Antwer-
pen wel van d'een helft van haer volck ende
inwoonders ende dien volghende van haer
macht ende welbaren / binnen dese Oorloge /
vermindert is.

Mechelen. Mechelen een Souberayne stadt ende Heer-
lickheyt / heeft tweemaal inghenomen / ende
schandelicken ten gronde geplondert geweest /
als gheen Stadt daeromtrent opt gheleden
heeft.

Limborgh. Limborgh, Valckenborgh ende Dalem, heb-
ben mede veel gheleden / desghelijck Namen,
maer in't leste vande dese Oorloge soo enthou-
den sy haer noch redelijck.

**Valcken-
burch, etc.
Nam en
Lutfeburch** Lutfenburch is de gheheelste ende minst be-
schadicht / van alle de Nederlandsche Pro-
vintien / gebleven / hebbende niet veel meer da
door-tochten gheleden.

Henegouw. Henegouw, Artoys, Valencijs, Rijsele, Dou-
way, Orchies, Doornick, ende Tournais met
Artois, etc. Camerijck, hebben in't begintfel des Crighs
seer veel gheleden / haere voornaemste Ste-
den belegert / ghedwongen / ende gheran-
sont gheweest / het platte Landt bedorven
ende opgegeten / t'welck nochtans haer (soo
wel als andere gedaen zoudhebben) soo veel
schade niet aen en bracht ende minder deerde-
over midts sy inde Fransche Oorlogen sulcx
meer gewent waren / ende insonderheyt in dese
laetste jaren : Sy hebbē hun te bedancken van
goeden welstant / ende neeringe / oorlooghscbe
wijse ende hebben gheen redenen dan over de
schattingen te clagen.

Vlaenderē. Vlaenderen heeft aldermeest in dese veer-
tich jarighe Oorloghen haer te beclaghen / als
zijnde van opzwerighe ghemeenten verheert /
ende met affzeken vande beelden / alle hare
hoofst-steden ende alle andere belegert / ghe-
wonnen / ende veel gheplondert gheweest /
uytgheficken Grevelingen, ende eenighe clep-
ne nesten / veel Steden ende groote Dorpen
ende Buijheden zijn tot steenhoopen ghewoz-
den / soo dat aldaer meer Steden / Dorpen /
Casteelen ende Cloosters t'onder gegaen zijn
dan in eenighe andere Provintie / ende dat
het meer dan d'een helft ghedepopuleert ofte
vermindert is van volck ofte inwoonders /
die alle de werelt over verspreyt ende ghe-
vlucht zijn. De Erfs-Hertoghen besitten
noch Vlaenderen / behalven Sluys Axle, Ter
Neuse, t'gantse eplandt Katlant, Biervliedt,
Ardenborgh, met eenighe Schansen ende
Sterckten. Tegghen dese Steden / ende de
Steden / van Zabandt ende Vlaenderen
hoben verhaelt / soo besitten sy in Gelderland
wederomme een quartier stadt / Ruermonde,
met Gelre, Venlo, Wachendonc, Stralen,
met Grolle, ende voorts de steden van Lin-
gen ende Oldenzeel, in't uytterste van't Ne-
derlandt. Somma het zijn landen die lich-
telijck met eenen ghewenschten vasten vrede
weder soudē slozeren.

**Landen on-
der de Vere-
enighe
Staten.
Gelderlant.** De Hoog. Mogend. Heeren Staten vande
Vereenighe Provintien besitten, dese deelen
van Nederlandt / van Gelderlandt de dyp
resterende deelen / waer onder is het Graef-

schap Zurphen, daer af dat haer partije al-
leen besit Grol. Dese landen ende steden
hebben veel geleiden met belegeringen / inne-
men ende plonderingen van hare beste steden /
ende hebben daeromme minst gheprospercert
in regarde van d'andere Provintien.

Hollandt heeft int beginne vande Oorloghe
wel seer groote verwoestinghe gheleden / bo-
ven alle andere / eenighe van haer steden be-
legert / ghewonnen / vermoort / gheplon-
dert / verbzandt / &c. maer is ten lesten met
te Oorloghe ghecomen tot binnenlandsche ru-
ste / in prosperiteyt ende grooten rijckdom /
naer dat het sijne ghebueren tot frontueren
hadde gekregen / ende is van volck ende sche-
pen seer vermenichfuldicht / soo datse alle de
werelt hebendaeghs passeren in schip-vaert /
bezeplende de gantsche werelt / vloepende
mede in Coop-handel / ghelijck insonderheyt
sulcx ghesien werdt aen t'floreren der steden
van Amsterdam, Rotterdam, Enchuyfen ende
meer andere.

Zeelandt hebbende veel gheleden / ende alle
haer steden met honger ghedwongen oft bele-
ghert / haer Dijken doorghesteken / datmen
over het landt voer / is nochtans ten lesten uyt
de groote ellende ghewozstelt / wederomme
florerende met neeringe / volc en schepen / nae-
volgende haer Debijse LVCTOR ET EMERGO.

Vrielandt heeft mede veel gheleden / maer
heeft haer wel cloeckmoedich inde Oorloghe
gedragen / en inde contributien gequeten / ende
is noch prospererende nae staet van de Oor-
loghe.

Vtrecht heeft wel de meeste versmaetheyt
ende ongelijck hoben alle andere vanden Her-
toge van Alba geleiden / en sinte mede in groot
perijckel gheweest door t'weedzacht van haer
eyghen Bozgeren ende Inwoonderen / maer
mette andere Provintien vereenicht zijnde /
comt allenskens weder in haer vorzige groot-
heyt ende prosperiteyt / groepende in nee-
ringhe.

Over-Yssel ende Drenthe, zijn haer princie-
pale Steden belegert ende ghewonnen ghe-
weest / sommighe meer dan eens. Dese Lan-
den hebben inde Oorloghe veel afloopinghen
gheleden / waer door hun platte landt meest
verwoest geworden is.

Groeningen ende de Ommelanden, hebbe n
met haer gebueren veel gheleden / de stadt is
meer als eens belegert gheweest / ende ghe-
dwongen / de Ommelanden zijn affgelopen
gheweest : zijnde nu in vzedelijcke staet / doch
in tijde van Oorloghe soo zijn sy meest onder
contributie vande Garnisoenen van Lingen
ende Oldenzeel / beswaert met schattinghen
ghequelt geweest / so dat de Dorpen hier door
niet welen konden toenemen ende te hoben
komen.

Piet te min zijn de Nederlandsche Veree-
nighe Provintien / nu doorgaens in beteren
staete dan d'andere / om dat sy een open Zee /
vyp / ende daer by menichste van schepen heb-
ben : waer door sy ghenoechsaem het volle ge-
biedt over de Oceaensche Doort-zee / ende o-
ver de Riviern ghenieten : zijnde daer ober
seer volck-rijck / obermidts die van d'an-
dere Provintien daer toe ghelopen zijn /
op hoope van neeringhe / ende om vryheyt
van Religie die in de selve een peder (son-
der eenigherhande ondersoek) toeghelaten
ende vergindt werdt / als om de Pabi-
gatie

Hollandt.

Zeelandt.

Vrielandt.

Vtrecht.

Over-Yssel.

Groeninge.

De veree-
nighe Lan-
den slozeren
hoben d'and-
ere.

gatie ende Coophandel / mits de goede geleghentheit der selver Landen. Waer by dat de selbige ende dat meer is / by de oorlogheteghen natuere ende reden / meerderen en floeren / als blijkt by hare stercke vergrootte Steden / Schansen en costelijcke gebouwen.

Beslyst,

In voeghen dat het Nederlandt generelijck hem mach beroemen / het treffelijckste landt nae sijne grootte te wesen in (menichte van grooter / stercker ende volckrijcker Steden ende Fortressen) vande gheheele werelt / daer alle Martialisten van gheheel Europa haer Ambacht geleert / oft konnen leeren heb-

ben geduyzende dese XL Jarighe Oorloghen ende Troublen.

Die lust hebben / meerder en wijtloopigher beschrijvinge van dese Nederlande te lesen / die mogen de selve boeten / inde Zabantsche beschrijvinge van Hadrianns Barlandus, inde Vlaemsche van Jacobus Marchantius, inde Hollandsche / vanden Hollander Hadrianus Junius van Hoozn / oft inde gemeene Beschrijvinge der Nederlanden gedaen by Lowys Guicciardini: Cis ons alle genoech geweest de selve in het corte / ende (gelijck men seyt) ter loop aen te wijsen ende te beschrijven.

Beschrijvinghe

Van den Hage, ende het

Hoff van

HOLLANDT.

Desgelijck van wien / ende wanneer dit Hoff gesticht endegheboort is / ende tot wat eynde.

Beneffens alle de schoone / rijcke / wel ghelegghen / ende vermakelijcke kenninge de Steden van Hollandt : soo zijn daer noch vele en verscheyden heerlijcke Blesken / ofte onbemuyzde Steden / heerlijcken gebout ende verciert / van

treffelijker noch heerlijcker / dan het Coninglike Paleys ofte Casteel / t welck men noemt het Hoff van Hollandt. Doorzwaer met recht Coninglick ghenoecht / vermits het selve van Graeff Willem den tweeden / de 15 Graeff van Hollandt, Zeelandt ende Vrielandt, &c. (Die welke inden jaere 1247 om sijne uptnemen de deuchden ende manliche cloecheyt wille / met ghemepue stemminghe der Heerbozsten op S. Michiels dagh / Roomsch Coning ghekozen is / ende daer na bevesticht op alre Heylighen dagh inden jaere 1248.) ghebout ende ghetimmert is ontrent den jaere 1249. als het blijkt uyt de oude Chronijcke van Hollandt / inde 18 Divisie ende 13 Capittel. Dit Coninglick Hoff is op de maniere der Casteelen met grachten omgraven / ende verscheyden poorten besloten: de welke altyt vande lijfwachte der Princen nacht ende dach bewaert ende ghewaecht werden. Hebbende aen de Doort-zijde langs het Hoff henen eenen heerlijcken / wijden ende ruymen Diver / wiens oever beplant is met schoone hooghe Linden boomen / onder wiens schaduwte het inden somer / de hitte der Sonnen vliedende / vermakelick is te wandelen / ende hem te verbergen. En dese plaets wort den Viverberg genoemt.

Beschrijvinge van het Hof van Hollandt. Van wien ende wanneer gesticht is.

geenen cleynen rijckdom / jaec die veel Steden in aerdicheydt / ende heerlichheyt van gheboorten ende Edificien niet en wijcken / maer te hoven gaen : zijnde van haere Heeren ende Princen / met verscheyden Privilegien begiftet. Onder alle dese en is geen heerlijcker / schoonder / wel ghelegghender ende vermakelijcker / dan s GRAVEN-HAGE, de welke de eerste ende schoonste zijnde / vande Graben ende Princen vande Landen verkoeren is tot haere woonstede ende vermakelijckheyt. Ordonnerende alhier haere heymelijcke en andere Raden: desgelijck de Recht-plaetsen / alwaer alle rechtsgedingen van Hollandt West-Vrielandt / en Zeelandt / souden bepleydet ende ghebonnist werden.

Beschrijvinge van den Hage.

Den Haghe gaet te hoven / in rijckdommen / heerlijcke schoone huysen / genoechlicheyt der hoven / plaetsen van ghenoechte / ende menichte des Edeldoms / veel ende verscheyden Steden des lands van Hollandt ende Zeelandt. Hare grootte ende menichte van huysen passeert verre hoven de twee duysent / ende werdt dagelijck noch met gantsche nieuwe straten vermeerderd.

Schoonheit of menichte van huysen.

Onder alle de groote Paleysen ende Heeren huysen vanden Graven-Hage, en isster geen

Binnen in dit boorschreben gebouwen is een Zael, van een heerlijcke groote en wijde getimmert zijnde (als de oude Chronijcke van Hollandt seyt) van seker hout dat uyt Hollandt gecomen is) t welc die nature heeft / dattet nimmermeer en rottet / noch daer en groepen noch spinne oft ander woymen in. Welcke Zael altyt versien is met vele en verscheyden wel gestoffeerde Gramen / ofte winekelen van allerley Gramers waeren / met Boecken van alle taalen / ende Schilderijen. Maer de schoonste ende

Forme van 't selve.

Beschrijvinge van den Zael.